

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Николай Аретов (Институт за литература, БАН),

член на научно жури в конкурс за избор на професор

по направление 2.1 Филология (американска култура и литература), обявен в ДВ бр. 4 от
16.01.2015

с кандидат д-р Корнелия Димова Славова

В конкурса за заемане на академичната длъжност професор, обявен в Държавен вестник, бр. 4 от 16.01.2015 г. за нуждите на Софийския университет, Факултет по класически и нови филологии, катедра "Англицистика и американистика" се е явил един кандидат – доцент д-р Корнелия Димова Славова.

Корнелия Славова е родена през 1969 г. в Заглажден, Плевенски окръг, завършила е със златен медал Английска езикова гимназия в Бургас (1979), а след това и СУ „Св. Климент Охридски“, специалност „Английска филология“, втора специалност „Френски език“. През 1999 г. защитава докторска дисертация на тема “The Gender Frontier in Sam Shepard’s and Marsha Norman’s Drama”.

През 1984 -1986 г. е преподавател по английски език в Класическата гимназия НГДЕК (София). От 1987 г. е преподавател във ФКНФ, Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“; до 1992 г. катедра „Западни езици“, след 1992 г. в катедра „Англицистика и американистика“. През 2007 г. е избрана за доцент с хабилитационен труд „The Traumatic Re/Turn of History in Postmodern American Drama at the Turn of the 21st Century“. Водила е над 15 различни курсове в бакалавърски и магистърски програми, за един от тях е разработен интернет блог - www.chusasu.edublogs.org. Ръководила е дипломанти и двама докторанти. Преподавала е в Университета в Британска Колумбия (Сесил Грийн Колидж, Канада, 1995), в Щатския Университет на Ню Йорк (Олбани, САЩ, 1986, 2003), в Централния европейски университет (Будапеща, Унгария, 2001), Корнел Колидж (САЩ, 2005), Otto-von-G. University of Magdeburg (Germany, 2007), Roehampton University (London, Great Britain 2014) и Lille 3 University (France). Участвала е в различни национални и международни научни проекти, в по-голямата част от тях като ръководител. След избирането ѝ за доцент проектите са 6, четири от тях международни, ръководител е на 5 проекта. След 2007 г. е участвала в 37 научни форума, голямата част от тях – в чужбина - Брюксел, Будапеща, Лил, Лондон, Франкфурт, Ванкувър, Венеция, Виена, Нанси, Прага, Букурещ, Истанбул, Амстердам.

Доц. К. Славова е печелила няколко конкурса за специализации в чужбина, през 2011 г. е отличена с награда „Христо Г. Данов“ в категория „Хуманитаристика“.

Научните интереси на доц. К. Славова са широки – американска литература, теория и история на драмата, популярна култура, културни и джендър изследвания.

Корнелия Славова е автор на респектиращ брой научни публикации. До конкурса тя е публикувала 2 монографии, сама или с други е съставител на над десет сборника и тематични броеве на научни списания, автор е на повече от 70 статии, превела е няколко книги и научни статии.

В конкурса за професор К. Славова участва с монографията *Американската драма на българска сцена: театърът като превод на култури* (София: Полис, 2014) и 27 научни статии. Към тях се прибавя съставената заедно с Кр. Даскалова книга, скромно определена като „учебник” - *Gendering Popular Culture: Perspectives from Eastern Europe and the West* (Sofia: Polis Publishers, 2012), както и съставените от К. Славова (в съавторство) два сборника и два тематични броя на международни списания: *Идентичности в преход: род, медии и популярна култура в България след 1989 г.* (съст. и ред. с Милена Кирова, София: Полис, 2010), *Gender/Genre (in English and French, co-editor with Isabelle Boof-Vermeesse, Sofia University Press, 2010)*, Special issue “Living in Translation” of the *European Journal of Women’s Studies* (co-editor Ann Phoenix), volume 18.4, 2011, London: Sage Publications; Special issue “The ‘New’ Europe: 25 Years after the Fall of the Wall” of the *European Journal of Women’s Studies* (co-editor Barbara Einhorn), volume 21.4, 2014, London: Sage Publications.

Специално внимание заслужават многобройните преводи на К. Славова и сред тях – преводите на англоезични драми (Сам, Шепард, Дейвид Мамет, Марша Норман и др.), които несъмнено не само допълват, но и подпомагат изследователската ѝ дейност. Не мога да пропусна и преводите ѝ на български драматурзи на английски (Т. Димова, Я. Добрева и др.)

Монографията *Американската драма на българска сцена: театърът като превод на култури* представлява сериозен, задълбочен и ценен труд в една малко изследвана област. В първата глава е очертана „теоретичната рамка”, като К. Славова изразява предпочитанията си към „културологично ориентирани теории” в театрознанието (Сюзан Баснет, Андре Льофевр, Патрис Павис и др) и преводознанието (Итмар Евен-Зохар, Лорънс Вентури, Антоан Берман и др.). Тук е мотивиран и разгърнатата при конкретните наблюдения амбиция акцентът да падне върху „превода на култури / културния превод” (cultural translation), допълнен от използването на методологията на джедър изследванията.

Анализът на различните подходи, които след това са умело използвани, ме изправи пред един въпрос, който много пъти съм си задавал и на който нямам еднозначен отговор за себе си – какво всъщност се възприема в един конкретен рецепционен акт – чужда национална (регионална) култура, жанра, текста, автора. Вероятно някакво съчетание от всичко това, но това съчетание не е постоянно, а пропорциите са трудни за установяване.

Конкретните наблюдения са организирани в шест глави. Те логично започват с навлизането на американската драма в Българи и рецепцията на Юджийн О’Нийл, случили се сравнително късно и свидетелстващи за това, че американската култура (и в частност – драматургия) трудно и не веднага придобиват висок статут в очите на европейците (не само на българите и източноевропейците).

След главата, посветена на „Американската драма в контекста на новия социалистически театър” – един проблем който основателно преминава през цялата книга, вниманието се насочва към богатата и интересна рецепция на Артър Милър. Публикуваният превод на

„Смъртта на търговския пътник“ дава възможност на К. Славова да предложи внимателни и точни наблюдения върху адаптирането („одомашняването“) на текста.

Главата „Ефектите на кривото идеологическо огледало: парадоксалният успех на „Двама на люлката“ от Уилям Гибсън и „Всичко в градината“ от Джайлс Купър / Едуард Обли на българска сцена“ предоставя на К. Славова възможност да се насочи и към по-популярни образци на американската култура и отново да предложи задълбочени наблюдения както върху творбите сами по себе си, така и върху тяхната рецепция отвъд Желязната завеса. Тук е маркирана и постановка на „Случка в Уест Сайд“ от 1964 г., която би могла да стане основа за наблюдения върху доста проблематичната, струва ми се, рецепция на жанра мюзикъл, като причините едва ли се изчерпват с идеологическия диктат, вероятно те са свързани и с подготовката и представите на българските театри от епохата, а до голяма степен – и днес.

Закономерен акцент в труда е рецепцията на Тенеси Уилямс, която преминава през интересно развитие, през различни режисьорски и преводачески интерпретации. „Трамвай Желание“, пиеса, която се радва на значителен интерес и в България, има три превода (единствено тя от американската драматургия, поне засега). К. Славова отново предлага интересни сравнения, които целенасочено оставят на заден план чисто езиковата страна и се насочват към превода на култура и различните преводачески стратегии на Любен Сечанов, Григор Павлов и Евгения Панчева (свързани и с времето, по което те са осъществени).

Още при представянето на рецепцията първия американски автор, достигнал до българската сцена, се забелязва умението на К. Славова да представи сбито, но в пълнота и без да налага свои предпочитания, развитието на рецепцията на същия автор в САЩ и в Европа и дебатите, които той поражда.

Интересна е разгърнатата рецепция на Едуард Обли, към която К. Славова се връща в седмата глава на труда, която проследява процеса практически до наши дни. Сравнително многобройните български постановки дават възможност на авторката да проследи интересни развития, съпоставени с аналогичните процеси в други части на света, и да ги разгледа в техния широк културен контекст. Отрезвяващи спрямо скептицизма по отношение на българските намеси в текста са посочените в труда аналогични прояви не само в САЩ, но и във Великобритания, където, оказва се, „цензурирането на театрите чрез Кралските служби просъществува до 1968 г.“ (с. 228, бел.)

Когато навлязох в труда, с изненада констатирах колко недостатъчни и частични, а и несигурни са източниците, с които разполагаме днес. При това по отношение на ХХ век, който безспорно е най-добре документираната епоха от миналото. По отношение на рецепцията на американския театър в България обаче изследователят има достъп до съвсем малко публикувани преводи, малко повече непубликувани, но запазени в архивите на театрите, с относително многобройни, но доста стандартни и подвеждащи критически текстове, с програмите на повечето спектакли и с личните си впечатления, които естествено имат ограничен времеви обхват. При това изминалите години няма как да не оставят някакъв отпечатък върху тях. Могат да се добавят и шепа спомени и други текстове на актьори и режисьори, появили се в по-ново време, всички те нелишени от субективизъм, а и от духа на времето, в което са писани и публикувани.

Отчайващо малко са обаче данните за възприемането на постановките от публиката. К. Славова съвестно се позовава на статистиката за броя на представленията, можем да приемем, че при постановките на американски пиеси организирани посещения (които несъмнено деформират картината) са пренебрежимо малко, но мотивите за интереса (или отхвърлянето) им са неясни. Вероятно става дума за смес от различни мотиви – следване на препоръките на казионната критика или обратното - интерес към онези елементи, които казионната критика отхвърля, липса на алтернативен избор, своеобразно имагинерно бягство от тукашното или осъзнат или неосъзнат снобизъм и следване на някаква мода. За мен поне крайно интересният въпрос за пропорцията между тези и други мотиви остава неясен. И това не е недостатък на труда, а резултат от оскъдните сведения.

Едно от средствата, с които К. Славова в някаква степен компенсира тази оскъдица, е последователното позоваване на рецепцията на същите творби в други култури – британската, но и испанската. И, разбира се, най-полезни са сведенията за руската и въобще източноевропейската рецепция. Издирването и внимателното интерпретиране на подобни сведения е едно от сериозните достойнства на труда, което не се среща често в компаративистките изследвания, които често се задоволяват с наблюдения върху двете култури – на източника и на възприемателите.

В „заключителните думи“ на труда К. Славова съумява да изведе и да формулира ясно няколко общи тенденции, свързани с идеологическия и естетически диктат над американската драма, който води различни „изкривявания и парадокси“: унифициране на авторите с етикета критици на капиталистическото общество, заличаване на жанровото многообразие, разместване на оценъчните парадигми, изличаване на американския контекст и др. (с. 284)

В началото с особен интерес и усмивка четях цитатите от критическите отзиви, особено от първите десетилетия след Втората световна война, изпълнени с клишета и съмнителни интерпретации. В един момент усмивката бе изместена от по-миньорно настроение, когато се стигне до текстове на ценени от мен (мисля – и не само от мен) автори, които в някаква степен и по различен начин следват конюнктурата (Вл. Полянов, Цв. Стоянов, А. Натев и др.) Наблюденията на К. Славова са обективни и, струва ми се, не спестяват истината. Друг е въпросът, че днес е практически почти невъзможно да се разбере в каква степен подобни текстове са искрени, в каква степен служат като индулгенция за интереса към западните автори, или просто удобно попълват библиографията на критиците.

Интересна тенденция, която К. Славова констатира, е бързото овладяване на театъра от новата власт веднага след 1944 г. В други области – книгоиздаването, разпространението на филми – процесите като че ли протичат по-постепенно и до национализацията (1947) пътят американската литература, а и американското кино до българската публика не категорично отрязан. Да добавя и това, че в България по това време (1944-1947) действа Съюзническата контролна комисия, в която, разбира се, участват и представители на САЩ.

Сходен е случаят и с Перестройката, условно казано – 1985-1989 (на едно място трудът предлага друга хронология). Тя като че ли също оказва по-слабо въздействие върху театъра, отколкото върху други области на културата.

Една от малкото бележки, които имам към текста, е последователното странно изписване на името „Хрусчов“. На места читателят може да се запита дали позоваването на теоретичните концепции и използването на тяхната терминология при конкретните наблюдения винаги е необходимо.

Не трябва да се пропускат и достойнствата на другите публикации на К. Славова, които въвеждат все още малко разглеждана у нас проблематика като „културното номадство“, представят нови автори и явления, видени през призмата на културните и джандър изследванията или разглеждани с по-познати подходи (напр. “The Shadow of Edgar Allan Poe in Paul Auster’s Literary Imagination”)

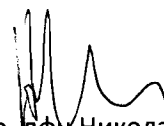
Чувствам се длъжен да подчертая адмирациите си към практически едновременната поява на три много сериозни труда на колеги от катедрата "Англицистика и американистика" на Софийския университет, посветени на рецепцията на англоезични културни явления – трудовете на Мария Пипева, Владимир Трендафилов и сега – на Корнелия Славова. Много интересно би било да се потърсят както сходствата в методологията на тримата изследователи, така и индивидуалните им предпочитания към различни възможни интерпретационни подходи. И трите труда, в най-голяма степен монографията на К. Славова, косвено ни убеждават, че изследванията несъмнено ще спечелят от други трудове, посветени на рецепцията на англоезичното (и особено – на американското) кино на популярната култура.

Заклучение

Кандидатурата на доц. д-р Корнелия Димова Славова отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав и на Правилника към него.

Трудовете, с които доц. д-р Корнелия Димова Славова участва в конкурса, както и цялата ѝ научна и преподавателска дейност, ми дават увереност да препоръчам да бъде избрана за професор в катедра "Англицистика и американистика" към Факултет по класически и нови филологии на Софийския университет.

15 май 2015

Проф. д-р Николай Аретов

Институт за литература, БАН